

FAVQULOTDA HOLATLAR TIBBIYOTI: AHAMIYATI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

Beshariq Abu Ali ibn Sino nomidagi
jamoat salomatligi texnikumi o'qituvchisi
Esonaliyeva Dilafruz Shokirjon qizi

Anotatsiya: Favqulodda holatlar tibbiyoti (emergency medicine) zamonaviy tibbiyotning eng muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, inson hayotiga xavf soluvchi shoshilinch holatlarni aniqlash, ularni oldini olish va samarali davolashga qaratilgan

Kalit so'z: Favqulodda holat, tabiiy ofatlar, shoshilinch vaziyatlar, Texnogen favqulodda holatlar,

FAVQULOTDA HOLATLAR TIBBIYOTI: AHAMIYATI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

Kirish

Favqulodda holatlar tibbiyoti (emergency medicine) zamonaviy tibbiyotning eng muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, inson hayotiga xavf soluvchi shoshilinch holatlarni aniqlash, ularni oldini olish va samarali davolashga qaratilgan. Ushbu yo'nalish tabiiy ofatlar, texnogen halokatlar, yuqumli kasalliklar epidemiyasi, avtohalokatlar, travmatik shikastlanishlar, yurak-qon tomir va nafas yetishmovchiligi kabi shoshilinch vaziyatlarda tezkor yordam ko'rsatishni o'z ichiga oladi.

Mazkur maqolada favqulodda holatlar tibbiyotining asosiy vazifalari, muhim tamoyillari, zamonaviy texnologiyalar va ushbu sohadagi global yondashuvlar tahlil qilinadi.

Favqulodda holatlar tibbiyotining asosiy yo'nalishlari

Favqulodda holatlar tibbiyoti quyidagi asosiy yo'nalishlarni qamrab oladi:

Tabiiy ofatlar natijasida kelib chiqadigan favqulodda vaziyatlar – zilzila, suv toshqini, bo'ron, o'rmon yong'inlari kabi holatlarda jabrlanganlarga tez tibbiy yordam ko'rsatish.

Texnogen favqulodda holatlar – sanoat avariylari, kimyoviy va radiatsion halokatlar, transport falokatlari natijasida yuzaga keladigan shoshilinch tibbiy vaziyatlar.

Infeksion va epidemiologik favqulodda holatlar – pandemiyalar, yuqumli kasalliklarning tez tarqalishi (masalan, COVID-19, Ebolavirus).

Shikastlanishlar va jarohatlar – yo‘l-transport hodisalari, portlashlar, balandlikdan qulash natijasida kelib chiqqan og‘ir jarohatlar, kuyishlar va suyak sinishlari.

Yurak-qon tomir kasalliklari bilan bog‘liq shoshilinch holatlar – miokard infarkti, o‘tkir yurak yetishmovchiligi, insult va gipertenziv krizlar.

Toksikologik favqulodda vaziyatlar – zaharlanish, dorilarning nojo‘ya ta’sirlari va kimyoviy moddalar bilan bog‘liq shikastlanishlar.

Favqulodda holatlar tibbiyotining muhim tamoyillari

Favqulodda holatlar tibbiyotida quyidagi asosiy tamoyillar amal qiladi:

Tezkor tashxis va baholash – bemorning umumiy holatini baholash, asosiy hayotiy ko‘rsatkichlarni o‘lchash va shoshilinch chora-tadbirlarni belgilash.

Zudlik bilan muolaja qilish – shifokor va hamshiralarning jamoaviy ishlashi, reanimatsiya va stabilizatsiya tadbirlarini bajarish.

Ko‘p jabrlanganlarga yordam ko‘rsatish algoritmi – triaj (prioritetni belgilash) tizimi orqali jabrlanganlarni navbat bilan davolash.

Tibbiy-psixologik yordam – favqulodda vaziyatlardan keyin bemorlarda yuzaga keladigan ruhiy shikoyatlarni (post-travmatik stress, depressiya) davolash.

Tezkor evakuatsiya – og‘ir bemorlarni yuqori malakali mutaxassislar ishlaydigan shifoxonalarga o‘z vaqtida yetkazish.

Zamonaviy texnologiyalar va favqulodda holatlar tibbiyoti

So‘nggi yillarda favqulodda holatlar tibbiyotida texnologik innovatsiyalar katta ahamiyat kasb etmoqda:

Tezkor tashxis uskunalari – portativ ultratovush apparatlari, elektroensefalografiya (EEG) va yurak faoliyatini monitoring qilish tizimlari.

Telemeditsina – masofaviy konsultatsiyalar orqali bemorlarni onlayn kuzatish va birinchi yordam bo'yicha yo'riqnomalar berish.

Dron texnologiyasi – tez yordam vositalarini yetkazib berish, masalan, defibrillyatorlar va tibbiy asbob-uskunalar.

Robotlashtirilgan operatsiyalar – reanimatsion muolajalarni avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida amalga oshirish.

Favqulodda Holatlar Tibbiyotida Global Yondashuvlar

Dunyo miqyosida favqulodda holatlar tibbiyotini rivojlantirish bo'yicha quyidagi yo'nalishlar kuzatilmoqda:

Favqulodda tibbiy xizmatlarni mustahkamlash – maxsus o'quv dasturlari, malakali mutaxassislarni tayyorlash va favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik.

Xalqaro hamkorlik – turli davlatlarning favqulodda xizmatlari o'rtasida tezkor axborot almashish va global miqyosda hamkorlik qilish.

Favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik dasturlari – mahalliy aholini favqulodda vaziyatlarda harakat qilishga o'rgatish, birinchi yordam bo'yicha treninglar o'tkazish.

Epidemiologik nazorat va monitoring – pandemiyalar oldini olish uchun sun'iy intellekt va tahliliy texnologiyalarni joriy etish.

Xulosa

Favqulodda holatlar tibbiyoti inson hayotini saqlab qolishda katta ahamiyatga ega bo'lib, shoshilinch vaziyatlarda tezkor va samarali harakat qilishni talab etadi. Innovatsion texnologiyalar, zamonaviy tibbiy yondashuvlar va xalqaro hamkorlik orqali ushbu yo'nalish yanada rivojlanib borishi kerak. Favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik darajasini oshirish va tibbiy xizmatlarni yanada samarali tashkil qilish jamiyat xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. “Favqulodda vaziyatlar davlat tizimining favqulodda vaziyatlarni bartaraf etish kuchlari va vositalari” (ma’ruza matni) Toshkent,FMI, 2000 yil.
2. “Texnogen favqulodda vaziyatlardan aholini va hududlarni muhofaza qilish”(ma’ruza matni). Toshkent,FMI, 2000 yil. “Tabiiy favqulodlarda vaziyatlardan aholini va hududlarni muhofaza qilish”(ma’ruza matni). Toshkent,FMI, 2000 yil

Internet saytlari

1. www.sestra.ru
2. <http://www.bmn.com/>
3. www.med.uz.